

ležala, da seže po njej, če hoče vedeti, kaj to ali uno pomeni.

Slovarska mrvica.

Prednice: *vz, iz, s, z*, s katerimi se radi sestavljajo glagoli sosebnostno slovenski, često delajo pisateljem veliko preglavico, ker tukaj ni gotovega pravila ter nam umovanje kjekod vso pomoč odreče. Tu velja pogledati v slovarje staroslovenske in druge in po njih ravnati se. Tako bomo našli na pr., da se pravilno piše: izkušati, ne: skušati; tako bomo razumeli, kakor jo največ že res razumemo, razliko med glagoli: vzhajati, izhajati, shajati (se). A če slovanski slovarji ne kažejo edinoglasja, kakor na pr. pri besedi: spoved, izpoved, kar je oboje v staroslovenščini, dočim govore Rusi in Srbi: ispoved, a Čeh ima: zpověd (vypověd mu je „Aufkündigung“) in Poljak: spowiedz, treba si je izbirati z razumom, in če se izbiraje zmotiš, imaš lahek izgovor.

Ali v primeru, ki je dal povod tem vrsticam, stvar ni tako temna. V nekaterih novejših knjigah naletiš kjekod na glagol: izpoznati (za „erkennen“), po starem: spoznati.

Ta nova pisava ne more biti pravilna, ker se nikjer ne najde, marveč kažejo slovarji, kateri to besedo poznajo, samo na: = spoznati, kakor kateri srbsko-hrvatski in staroslovenski slovarji, (spoznati Vuk, spoznavati se, starosl. Mikl. sl.), in ker bi po pojmu predloga: iz, glagol: izpoznati pomenil samo: „Jemand aus einer Menge herauskennen“; Čehi, Poljaki in Rusi nimajo te sestave: spoznati, ker jim je: znati (nedovršnik) za „kennen“, in poznati (dovršnik) za „erkennen“ dovoljno, ter bi nadaljnje pritikanje predlogov bilo nepotrebno in potratno.

Toliko v dobrohotno opomnjo, ker je glagol: spoznati preimeniten in nam pogostoma služi.

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek.

(Dalje.)

Dva v Budapeštu vjeta otroka, neka deklica in nek deček, prišla sta kakor od Boga poslana rešilna angelja nepoškodovana skoz sovražnikove trume do „cesarskih vrat“, potem splezata v mesto, da bi ušla trinogom divjim Turkom. V mestu sta vikšemu poveljniku razodela poglobitnejše in nevarnejše predore, pa tudi število Turka in kje je razpostavljen, natanko ovadita.

Junaški Salm je po vseh kletih in podzemeljskih prostorih straže postavil in poklical Tirolske rudarje (knape), da so kopali okrog „Koroškega stolpa“, cesarske palače in še okrog mestnega zidovja, katero je bilo sovražniku najbliže; na strani jarka so pritrdili bobne ali postavili kako posodo z vodo, in slišali so zdaj, od kod prihaja kopanje, od kod udarci pridejo. Naglo so Turku nasprot kopali, vrli in pogumni Dunajčanje so se s „krtom“ Turkom pod zemljo zgrabili, smodnik pa, kakor so ga Turki imeli pod zemljo, vzeli ali spridili.

Čudna tibota kraljevala je po mestu, kakor bi žive duše notri več ne bilo. Od tretjega dne, odkar so začeli Turki mesto oblegati, do konca oblege ustavili so bili vse ure; zvonovi so utihnili, le v zvoniku sv. Štefana so bile četrtinke na zvon, ki je sicer vabil kano-

nike k jutranji skupni molitvi od tistega časa, kar stoji cerkev sv. Štefana.

27. dne septembra pripeljalo se je po Donavi gori od Simeringa 500 „Nasadistov“ do „dolzega“ in „Wolfovega mosta“. Vsled tega so most Taborški zažgali in vzdigljivi most odpravili od tod, da Friderik, vojvoda Bavarski, ki je od Kremsa doli prišel s svojim bratom Volbenkom in kakimi sto konjiki, ni mogel več v mesto priti.

28. dne septembra so zapodili Španjolci Turka iz mesta pri „dolgem mostu“, 29. septembra pa se je zaglal pogumni Hektor iz mesta, da bi sovražnikove nasipe razdejal in topove zabil.

Od tega dne do 3. dne oktobra so Turki neprenehoma streljali v mesto; ne ene ure počitka ni imela Dunajska posadka, ki je z bistrim očesom gledala na vse strani, da se je nastali ogenj hitro pogasil in so se popravili poškodovani nasipi.

Pod zemljo ni šlo sicer vse naglo izpod rok, kazalo je pa vendar, da se bliža huda ura!

Previdno je opazoval vitežki Salm s stolpa sv. Štefana vse premikanje sovražnikovo; zdelo se mu je, da niso bili našli vseh Turških podkopov; videl je, kako razpada „Koroški turn“, zato trdno sklene, vse mogoče storiti, da se odstrani velika nesreča.

Še tisto noč se je sklical vojni svet ter sklenil, da se sovražnik napade z 8000 vojaki. Bojaželjni vojaki so že težko pričakovali prvega svita prihodnjega dne, da bi svoje orožje poskusili s sovražnikovim.

Ko je jutranja zarija razlila svoj svit po Turških šotorih, že so se Dunajčanje, katerih janičari niso bili zapazili, prikazali za baterijami pri „Koroških vratih“ in Avguštinskem branišči. Turki zaženo strašansko bojno krik, rožljajo z orožjem, kakor da bili bi obsedeni, pa planejo na-nje. Prične se krvavo mesarenje s sekirami in sabljami, da je kri tekla v potocih. Le en glas je slišati: „zgubljeni smo! — reši se, kdor se more, sicer smo zajeti vsi!“

Nastala je bila prava babilonska zmešnjava. Pa kdo je bil to provzročil? — Boječe šleve in pa izdajice, kakor se je bilo pozneje zvedelo.

Sultan je bil že konja zajašil — brž ko ne za beg; tolika je bila zmešnjava med Turki. — Pri vsem tem kristjanje niso izgubili več kakor 200 mož; Turška zguba je bila desetkrat večja. Ena zguba pa je Dunajčane bitko zadela; v boji padel je njihov izvrstni stotnik Hager.

Komaj je bil ta napad končan, komaj da so Turki videli kakor snopja na njivi ležati na bojišči trupla svojih mrtvih, že se je maševalni srd digvati jel v prsih njihovih, da bi ta madež oprali v krvi krščanski.

Na mestu nekdanje Albertove in sedaj Karlove palače zapalili so podrove, nasute s smodnikom, in zagnali divji krik, poslušali bobnečemu gromu enak strel in gledali, kako kvišku valita se dim in prah, ki sta za nekaj trenutkov zakrivala blede obličja kristijanov.

Ko se je bil dim razkadil in razgubil prah, videli so dobri vspeh svojega dejanja — nad 30 čevljev bilo je zida razrušenega, naredila se je velika vrzel.

Zdajci pridrvi sovražnik kakor hudournik, mož tik moža je stal in sukal v roki morilno orožje. Že so plezali gori po razvalinah podrtega zidovja in na mah zaukazano je bil napad. A tudi branitelji Dunaja niso počivali; stali so kakor zid v vrzeli, s svojim životom zadelali so predor, stoječ mož pri možu, streljali pogumno na sovražnika, da je bil joj!

Sovražnika trlo se je vse; po svoji slepi veri navdušen za boj in žejin kakor ris kristjanke krvi pritiskal je vedno bolj in bolj in moč Dunajčanov jela je pešati, ker jih je bilo zdatno manj kakor Turka, ki je